Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.16, november 2020

Indledningen er redigeret af Vibeke A. Pedersen og Jon Tafdrup
Tilsyn ved ph.d. Sebastian Olden-Jørgensen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

Indledning til

Sang ved Ellevte Februars Minde i Danske Samfund

ved Kirsten Vad

Indhold

1 Anledning
2 Københavns dåd
3 Axelstad med grønne Volde
4 Anvendt litteratur
4.1 Trykt
4.2 Utrykt

1 Anledning

Den 14. februar 1843 holdt Grundtvig et mindeforedrag om Stormen på København i foreningen Danske Samfund (Grundtvig-arkivet, fasc. 364.II.86). Foruden foredraget bidrog Grundtvig også med en sang trykt i et hæfte med titlen *Sang ved Ellevte Februars Minde i Danske Samfund*.

Danske Samfund var en foredragsforening, som blev stiftet i 1839 (se indledningen til Grundtvigs artikel *Det Danske Samfund* her). Selv om det kun var kutyme at fejre kongelige og kirkelige mærkedage, havde foredragsforeningen tradition for at mindes tre verdslige dage, som alle havde historisk betydning. Dette var: 11. februar (Stormen på København i 1659), 2. april (Slaget på Reden i 1801) og 28. maj (oprettelsen af de rådgivende provinsialstænder, indført ved kongelig forordning i 1831). Mindedagene havde særlig betydning for hver deres befolkningsgruppe: Den 11. februar var for københavnerne, den 2. april for sømændene og den 28. maj for bønderne (Lundgreen-Nielsen 1992, s. 69).

Markeringen af 11. februar blev bragt ind i Danske Samfund lidt senere end de andre to mindedage. Dagen blev således forbigået i 1840, men i 1841 havde Grundtvig holdt en tale samt digtet to sange i anledning af årsdagen for Stormen på København. I 1842 havde Grundtvig ligeledes holdt et mindeforedrag i foreningen (jf. Grundtvig-arkivet, fasc. 364.II.69). Læs mere om Stormen på København og mindedagene i Danske Samfund i indledningerne til *Kiøbenhavns Pris i Danske Samfund 11te Februar 1841* og *Danske Folke-Fester en Røst fra Danske Samfund* (1842).

2 Københavns dåd

Stormen på København var et slag under Karl Gustav-krigene (1657-1658 og 1658-1660). Svenskerne havde siden august 1658 belejret København, og natten mellem den 10. og 11. februar 1659 forsøgte de at storme byen. Byen var dog forberedt på angrebet, og det endte med et nederlag til svenskerne med et tabstal på et par tusinde mod danskernes 17 eller 20 døde (Olden-Jørgensen 2018, s. 48). En stor del af byens borgere var blevet mobiliseret til at bistå militæret i kampen mod svenskerne (Olden-Jørgensen 2011, s. 17).

Grundtvig anså Stormen på København for københavnernes store dåd, da byen havde vist sit værd som hovedstad og sit ægte danske væsen under kamphandlingerne (Lundgreen-Nielsen 1997, s. 34 f.; Grundtvig-arkivet, fasc. 364.II.45, s. 8v). I 1842 beskrev han hovedstadens bedrift således:

> *Danmarks Hovedstad,* med sit løvemodige, standhaftige Selv-Forsvar, [står] unægtelig som et *Vidunder* i Verdens-Historien, kun forklarligt af en dyb Fædernelands-Kiærlighed, der ulmede, som en Gnist under Asken, men blussede mægtig op i det *sidste* Øieblik, da Hjertet følde, det gik paa *Liv* og *Død* (Grundtvig 1842, s. 11).

I sin tale den 14. februar 1843 lagde Grundtvig vægt på, at Stormen på København aldrig burde glemmes, og at mindet skulle tjene til opmuntring i trange tider. Han mente, at den klassiske dannelse, som latinskolen stod for, havde medført en uvidenhed om den danske historie samt en ligegyldighed over for modersmålet og fædrelandet. På grund af dette var den 11. februar nær blevet glemt. Han troede dog ikke på, at det danske folk var så ligegyldigt over for deres forfædre, som det så ud til (Grundtvig-arkivet, fasc. 364.II.86, s. 2r). Herefter talte han om situationen i Danmark i 1600-tallet.

3 Axelstad med grønne Volde

Til minde om Stormen på København havde Grundtvig digtet sangen med førstelinjen "Axelstad med grønne Volde". Sangen er en lovprisning af København, som efter stormen vandt "Adelskab" (strofe 1). Her hentyder Grundtvig til de privilegier, som Frederik 3. havde lovet byen mod befolkningens hjælp under belejringen – disse blev tildelt den 24. marts 1659, og gav København "nye privilegier, der politisk og økonomisk forlenede byen med rettigheder på linje med adelen" (Olden-Jørgensen 2011, s. 17 og 20).

Forskellige lokaliteter i København bliver skildret i sangen; fjerde strofe beskriver fx Vestervold, hvor svenskernes angreb kulminerede under stormen.

Sangens tre sidste strofer beretter om forfædrenes arv. Denne er fuld af dåd, og ligesom søhelten Tordenskjold genopstod i Willemoes, og Adam Oehlenschläger løfter arven fra skjalden Brage, således skal arven fra forfædrene leve videre i de kommende generationer.

"Blomstrer Du ved Juletider" i strofe 3 hentyder sandsynligvis til, at Grundtvig sammenlignede de tre mindedage i Danske Samfund med kirkeårets tre store begivenheder: 11. februar repræsenterede således julen, mens 2. april og 28. maj symboliserede henholdsvis påsken og pinsen (Lundgreen-Nielsen 1992, s. 68; Grundtvig-arkivet, fasc. 364.II.74, s. 4v).

Melodien henviser til Grundtvigs egen sang "28de Mai" med førstelinjen "Konge-Haand og Folke-Stemme", som han i 1839 skrev til fejringen af 28. maj i Danske Samfund. I sangen "28de Mai" er "Hver som ynder skyldfri Glæde" angivet som melodi. Denne var skrevet af lægen og lejlighedsdigteren Rasmus Frankenau og udkom bl.a. i *Sange til Brug for Kongens Klub* (1802), s. 99 f.

4 Anvendt litteratur

4.1 Trykt

- Grundtvig, N.F.S. (1839) "28de Mai" i *28de Mai i det Danske Samfund,* s. 7 f. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1841) *Kiøbenhavns Pris i Danske Samfund 11te Februar 1841*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1842) *Danske Folke-Fester en Røst fra Danske Samfund*. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1992) "Grundtvig og danskhed" i *Dansk Identitetshistorie,* red. Ole Feldbæk, bind 1-4, bind 3, s. 9-187. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1997) "København: dødsfjende-hjertenskær" i *København læst og påskrevet,* red. Flemming Lundgreen-Nielsen, s. 17-41. København.
- Olden-Jørgensen, Sebastian (2011) *Stormen på København 1659. Et københavnsk og nationalt erindringssted gennem 350 år*. København.
- Olden-Jørgensen, Sebastian (2018) *Svenskekrigene*. Aarhus.
- *Sange til Brug for Kongens Klub* (1802). København.

4.2 Utrykt

- "I Danske Samfund (11te Febr 1841)", ms. i Det Kongelige Bibliotek, København, Grundtvig-arkivet, fasc. 364.II.45.
- "Danske Samfund (11te Februar 1842)", ms. i Det Kongelige Bibliotek, København, Grundtvig-arkivet, fasc. 364.II.69.

- “Danske Samfund (14de Febr 1843)”, ms. i Det Kongelige Bibliotek, København, Grundtvig-arkivet, fasc. 364.II.86.